

Oostende, 15 juli 2014

Open brief aan de pas afgestudeerde Masters in de Wijsbegeerte,

Beste jonge filosofen,

Aan de VUB zijn er vorige week 4 masters in de Wijsbegeerten en Moraalwetenschappen afgestudeerd.

Aan de UA zijn er 15 masters bijgekomen waarvan 4 werkstudenten. Het aantal is in dalende lijn in vergelijking met vorige jaren. Aan het HIW in Leuven zijn er 14 Masters in de Wijsbegeerte en 30 Masters of Philosophy. En ten slotte zijn er in UGent momenteel 2 Moraalwetenschappers en 7 filosofen afgestudeerd, iets minder dan vorigjaar.

Wellicht zal het aantal filosofen met een masterdiploma in september nog toenemen met minstens de helft, want ook filosofen laat soms hun studie even achterwege voor een goede voetbalmatch.

Toen we in 1978 afstudeerden als licentiaat Wijsbegeerte, vroegen we aan een prof met veel jaren op de teller: "*En wat kunnen we nu doen met ons diploma filosofie?*" Het antwoord was kort en bondig: "*Je hebt geleerd te leren*".

Wanneer in het najaar de statistieken van de werkloosheid van academisch geschoolden zullen gepubliceerd worden, zullen de afgestudeerden filosofie, naast wellicht anderen, weer de aandacht trekken: waarom kozen deze jongeren toch voor wijsbegeerte? Zouden ze niet beter iets 'nuttigers' studeren? Wat ben je nu met filosofie als studie? Kan je daar een beroep van maken? Is dat niet eerder iets voor ouder wordende lui die nog op zoek zijn naar een zinnige bezigheid? En pleitte Plato er zelfs niet voor om pas vanaf 50 jaar met filosofie te beginnen omdat je dan meer levenservaring hebt? Je weet wel: *primum vivere, deinde philosophari*¹... En zouden ze niet beter kiezen voor ingenieursstudies of voor een andere 'nuttige' beroep waarvoor kandidaten te kort zijn?

Ons land bekleedt op vlak van filosofie in Europa een speciale positie. In tegenstelling tot veel andere Europese landen, ontbreekt het hier volkomen aan de mogelijkheid om te leren te filosoferen in het secundair onderwijs, ondanks de filosofische universitaire vakgroepen die een internationale uitstraling hebben. Er worden vele redenen aangehaald waarom ons secundair onderwijs dat niet kan aanbieden: echte en vermeende redenen uiteraard. Zo bijvoorbeeld dat filosofische vragen toch in alle vakken aan bod 'kunnen' komen, waarbij je dan de vraag stelt hoe die leraars dan filosofisch geschoold werden tijdens hun opleiding. Of dat filosofie toch in een levensbeschouwelijke vakken thuis hoort? Men moet dan ook niet verrast zijn dat men vanuit de levensbeschouwelijke groepen argwanend kijkt naar elk initiatief om filosofie onder een of andere vorm aan te bieden naast een levensbeschouwelijk vak en niet als vervanging.

Filosofie is geen levensbeschouwing, maar is de mogelijkheid om over alles, letterlijk alles, vragen te stellen en de antwoorden te toetsen aan die van je klasgenoten, maar ook aan die van filosofen die over die vragen ooit al eens grondig hebben nagedacht. Zo bv. over wat is kunst? wat is wetenschap? Hoe kunnen we iets kennen? Wat is waarheid? Wat is rechtvaardig? Waarom is er veeleer iets en dan niets? ... vragen die niet direct met levensbeschouwing te maken hebben, maar met het grondig analyseren van de vraagstelling zelf en de achtergronden ervan, en het komen tot een (voorlopige) synthese als antwoord, gebaseerd op degelijke argumentatie. Of zoals het UNESCO-document zegt: *Filosoferen is een school van vrijheid*. Filosoferen ontwikkelt de vrijheid van denken en doen, in een positieve zin. En wellicht heeft Europa het wel begrepen:

¹ Eerst leven, dan filosoferen.

in alle Europese scholen, ook in ons land, wordt filosofie aangeboden. Misschien een ideetje om daar te solliciteren?

Niet iedereen is aan filosofie. Je moet dan 'denken'. Maar geldt dat ook niet voor andere vakken? Maar nu is het probleem dat jongeren die wèl filosofische vragen stellen, geen uitweg vinden in de gangbare vakken, omdat het de leerkracht niet zint, of omdat het leerplan er niet in voorziet, of gewoon omdat de tijd te kort is om rustig aandacht te geven aan een filosofische vraag van de jongere. En afgestudeerde filosofen, zoals jullie, die wat graag met deze jongeren aan de slag zouden willen gaan, kunnen niet.

Er rijzen boeiende filosofische initiatieven uit de grond: filosofische cafés, workshops over en met filosoferen met kinderen en jongeren, filosofische praktijken, filosofische cycli bij vormingsinstanties. Mensen willen verder gaan dan wat ze op TV of radio zien en horen, waar het meer op aankomt elkaar vliegen af te vangen dan in te gaan op een interessante gedachte van die andere en desnoods de nodige stilte en ruimte laat voor die andere om zijn of haar gedachte behoedzaam te formuleren.

In 2002 nam het Vlaams Parlement een resolutie aan om meer filosofie in het onderwijs te brengen. Maar tien jaar na datum is er weinig reden tot feestvieren, tenzij dan dat het (optie!-) vak 'wijsgerige stromingen' voortaan 'filosofie' mocht genoemd worden, maar ondertussen is opgeslorpt door 'cultuurwetenschappen', en maar overleeft bij gratie van de leerkracht die eerder psychologisch, sociologisch of filosofisch gericht is.

"*Je hebt geleerd te leren*". Persoonlijk heb ik wel 'echte' filosofie kunnen geven... in het toenmalige Zaïre, en zelfs mogen deelnemen aan discussies met Afrikaanse collega's over de aard en de mogelijkheid van een 'Afrikaanse filosofie'. Maar nadien heb ik allerlei vakken gegeven die ik heb moeten leren, maar waar ik er toch telkenmale een filosofische inslag aan gaf. Enkele jaargenoten zijn verder doorgestoten tot een doctoraat en werden eerbiedwaardige proffen aan één van onze filosofische vakgroepen. De meerderheid verzeilde in allerlei onverwachte richtingen: vorming, bank, NGO's, overheid, cultuur,... niet meteen om te filosoferen, maar vanuit deze brede basis ook een brede kijk te bieden op de problematieken die zich in hun nieuwe job stelde.

Het is echt verrassend waar je filosofen tegenkomt.

Maar jammer genoeg te weinig in de scholing van jonge mensen.

Met vriendelijke groeten,

Herman Lodewyckx,

in eigen naam

voorzitter van de AIPPH, Association Internationale des Professeurs de Philosophie

ondervoorzitter van VEFO, Vereniging voor eigentijds Filosofie Onderwijs

Torhoutsesteenweg 296, 8400 Oostende
0496 540 270

PS. Over de situatie van filosofieonderwijs in België schreef ik een bericht in Europa Forum Philosophie n°63, uitgeverij Verlag Traugott Bautz GmbH, onder de titel "*Le cercle vicieux belge. Rapport sur la longue marche dans les institutions pour la promotion et la création des cours de philosophie en primaire et en secondaire en Belgique*", Europa Forum Philosophie, N°63 (2014), p. 5-14